Valiokunnan mietintö HaVM 12/2018 vp─ HE 64/2018 vp

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pelastuslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pelastuslain muuttamisesta (HE 64/2018 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Kirsi Rajaniemi, sisäministeriö
- yli-insinööri Jaana Rajakko, sisäministeriö
- pelastusylitarkastaja Veli-Pekka Hautamäki, sisäministeriö
- yli-insinööri Arto Pekkala, Opetushallitus
- erikoistutkija Teemu Karttunen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- pelastustoimen kehittämispäällikkö Vesa-Pekka Tervo, Suomen Kuntaliitto
- johtava asiantuntija Petri Mero, Finanssiala ry
- puheenjohtaja Tapio Lehtimäki, Nuohousalan Keskusliitto
- toimitusjohtaja Hannu Murtokare, Nuohousalan Keskusliitto
- pääekonomisti Jukka Kero, Suomen Kiinteistöliitto ry
- talous- ja kehityspäällikkö Katja Keränen, Suomen Omakotiliitto ry
- Riskienhallinta-jaoston puheenjohtaja Kari Telaranta, Suomen palopäällystöliitto ry
- turvallisuuspäällikkö Ilpo Leino, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK
- puheenjohtaja Jaakko Pukkinen, Suomen pelastusjohtajat -yhdistys
- toiminnanjohtaja Isto Kujala, Suomen Sopimuspalokuntien Liitto ry
- kilpailuasioiden päällikkö Satu Grekin, Suomen Yrittäjät ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- opetus- ja kulttuuriministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Pelastusopisto
- Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:
- maa- ja metsätalousministeriö

Valmis
5.2

Valiokunnan mietintö HaVM 12/2018 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pelastuslakia siten, että alueen pelastustoimelta poistettaisiin velvoite huolehtia nuohouspalvelujen järjestämisestä alueellaan. Tämä tarkoittaisi elinkeinonharjoittamista rajoittavan piirinuohousjärjestelmän ja nuohouspalvelujen hintasääntelyn loppumista. Alueen pelastustoimelta poistettaisiin myös mahdollisuus tuottaa nuohouspalveluja omana työnään. Koko maassa siirryttäisiin nuohouspalvelujen vapaaseen tarjontaan, kun se tällä hetkellä toteutuu vain osassa maata.

Muilta osin sääntely säilytettäisiin nykyisen lainsäädännön mukaisena, mutta sääntelyn selkeyttämiseksi tarkemmat säännökset nostettaisiin sisäministeriön asetuksesta pelastuslakiin. Säännöksiä myös yksinkertaistettaisiin.

Nuohoojalla säilytettäisiin nykyinen ammattitutkintovaatimus, mutta nuohousyrityksenä toimimiselle ei jatkossakaan säädettäisi muita vaatimuksia. Nuohouspalvelujen tuottaminen jäisi vapaan kilpailun periaatteen mukaiseksi yritystoiminnaksi, jossa rakennuksen omistaja tai haltija hankkisi tarvitsemansa nuohouspalvelut valitsemaltaan nuohoojalta.

Rakennuksen omistajan ja haltijan velvoite huolehtia nuohouksesta säilytettäisiin entisenä, mutta velvoitetta selvennettäisiin erityisesti tulisijojen ja savuhormien kunnossapidon osalta. Nuohoustyön sisällöstä ja nuohouksen määräväleistä säädettäisiin nykyiseen tapaan.

Pelastuslaitosten tehtävät neuvoa ja ohjata kiinteistöjä sekä valvoa paloturvallisuutta säilyisivät ennallaan.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Alueen pelastustoimi päättää voimassa olevan pelastuslain (379/2011) 59 §:n mukaan nuohouspalvelujen järjestämisestä alueellaan. Se voi nykyisin tuottaa nuohouspalvelut pelastuslaitoksen omana työnä, hankkia nuohouspalvelut muulta palvelujen tuottajalta tai sallia rakennuksen omistajan tai haltijan sopia nuohouksesta palvelujen tuottajan kanssa. Jos alueen pelastustoimi tuottaa palvelut omana työnään tai hankkii palvelut muualta, se päättää myös nuohouksesta perittävästä maksusta.

Nuohousta ei järjestetä pelastuslaitosten omana työnä enää millään pelastustoimen alueella. Suurimmassa osassa maata on käytössä piirinuohousjärjestelmä, jossa alueen pelastustoimi kilpailuttaa ja valitsee alueella toimivat nuohousyritykset sekä päättää nuohouksen hinnasta. Piirinuohousjärjestelmästä on jo luovuttu osassa maata. Ehdotetuilla pelastuslain muutoksilla Suomessa siirrytään nuohouspalvelujen vapaaseen tarjontaan koko maassa. Alueen pelastustoimelta poistetaan velvoite huolehtia nuohouspalvelujen järjestämisestä. Samalla piirinuohoukseen liittynyt hintasääntely lopetetaan.

Valiokunta tähdentää, että nuohoustyön sisältöön ja nuohouksen määräväleihin ei ehdoteta muutoksia. Nuohous on tehtävä riittävän usein ottaen huomioon tulisijan käyttöaste, rakenne ja käytetty polttoaine. Vakituiseen asumiseen käytetyissä rakennuksissa tulisijat ja savuhormit on nuohottava vähintään vuoden välein ja vapaa-ajan asumiseen käytetyissä rakennuksissa kolmen vuoden välein, kuten nykyisinkin. Myös rakennuksen omistajan ja haltijan velvollisuus huolehtia nuohouksesta säilyy nykyisellään. Sääntelyä selkeytetään nostamalla sääntely eräiltä osin asetustasolta pelastuslakiin.

Valiokunta pitää ehdotettuja muutoksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä jäljempänä esitetyin huomautuksin ja muutosehdotuksin. Valiokunta kiinnittää kuitenkin erityistä huomiota ehdotettujen muutosten vaikutusten seurantaan ja ehdottaa tähän liittyvää lausumaa.

Nuohouspalvelujen järjestäminen ja saatavuus

Suomessa on yhteensä noin 1,27 miljoonaa nuohottavaa kiinteistöä, joista 74 % on asuinrakennuksia ja 25 % vapaa-ajan asuntoja. Nuohottavia tulisijoja on hallituksen esityksessä esitetyn arvion mukaan noin 3,5 miljoonaa. Kaikista kiinteistöistä noin 75 % sijaitsee alueilla, joilla on ollut vuoden 2018 alussa käytössä piirinuohousjärjestelmä.

Nykyisen piirinuohousjärjestelmän mukaisella pelastustoimen järjestämisvastuulla ja siihen liittyvällä hintasääntelyllä on pyritty turvaamaan kohtuuhintaisten nuohouspalvelujen saatavuus myös haja-asutusalueilla. Saadun selvityksen mukaan palvelujen saatavuudessa ja laadussa on ollut paikallisia ongelmia. Millään alueella ei ole kuitenkaan tarvinnut turvautua siihen, että pelastuslaitos olisi tuottanut nuohouspalvelut omana työnään.

Nykyisillä nuohousväleillä nuohous tulisi tehdä vuosittain hieman yli 1 miljoonassa kiinteistössä. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan voimassa olevalla nuohouspalvelujen sääntelyllä ei ole pystytty täysin takaamaan nuohouksen kattavuutta, sillä vuosittain nuohotaan noin 70 % nuohottavista kiinteistöistä. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa esitetyn arvion mukaan piirinuohouksen ulkopuolisilla alueilla toteuma on ollut tätä alhaisempi.

Nuohousta koskevan sääntelyn tavoitteena on jo vuonna 1999 tehtyjen säädösmuutosten yhteydessä ollut korostaa kiinteistöjen omistajien ja haltijoiden omaa vastuuta paloturvallisuudesta sekä keventää yritystoimintaa koskevaa sääntelyä mahdollistamalla palvelujen vapaaseen tarjontaan perustuva nuohousjärjestelmä. Nyt ehdotetuilla muutoksilla tätä entisestään korostetaan, kun piirinuohousjärjestelmästä luovutaan kokonaan. Uudistuksen taustalla vaikuttavat myös EU:n palveludirektiivin ja voimassa olevan hankintalainsäädännön vaatimukset.

Valiokunta toteaa, että ehdotettu sääntely selkeyttää järjestelmää valtakunnallisesti. Sopimusperusteinen järjestelmä lisää asiakkaiden mahdollisuuksia valita itse nuohouspalvelun tuottaja toivomallaan aikataululla. Hallituksen esityksen valmistelussa on arvioitu, että nuohouspalvelujen saatavuus toteutuu riittävällä tavalla markkinaehtoisesti ilman, että palvelujen järjestämisvastuusta on tarpeen säätää. Piirinuohouksen loppumisen myötä nuohousyritysten elinkeinonharjoittamista koskeva sääntely kevenee, mikä parantaa yritysten toimintaedellytyksiä ja helpottaa uu-

sien yritysten alalle tuloa. Myös toimiminen osa-aikaisesti nuohousyrittäjänä on aiempaa helpompaa.

Nuohousalan yrityksiä on nykyisin noin 400. Näistä suurin osa on toiminut piirinuohousyrityksinä. Valtaosa nuohousyrityksistä on pieniä paikallisesti toimivia yrityksiä. Ala työllistää tällä hetkellä noin 700—800 nuohoojaa. Uudistuksen odotetaan lisäävän nuohousyritysten määrää, kun yritystoiminnan aloittaminen on jatkossa mahdollista ilman nuohouspiirin kilpailutuksen voittamista.

Uudistukseen liittyy kuitenkin myös palvelujen saatavuuteen ja nuohouksen kattavuuteen liittyviä riskejä. Valiokunta painottaa, että keskeistä uudistuksen toteutumisessa on, että nuohouspalveluja on jatkossakin saatavilla riittävästi ja kohtuulliseen hintaan. Paloturvallisuuden kannalta on keskeistä, että kiinteistöt huolehtivat nuohousvelvoitteestaan ja että nuohouspalvelujen laatu säilyy hyvänä. Tästä näkökulmasta on myönteistä, että niillä alueilla, joilla piirinuohousjärjestelmästä on luovuttu, esimerkiksi Itä-Uudellamaalla ja Etelä-Karjalassa, nuohouspalveluja on hallituksen esityksen perustelujen mukaan muutoksen jälkeen ollut saatavilla riittävästi ja nuohouksen hinta on pysynyt kohtuullisena myös taajamien ulkopuolella. Myös asiakkaat ovat olleet näillä alueilla tyytyväisiä saamaansa palveluun.

Valvonta

Pelastustoimen tilastojen mukaan rakennuspaloista ja rakennuspalovaaroista noin 15 % liittyy tulisijoihin ja savuhormeihin. Paloista aiheutuneet tulipalojen omaisuusvahingot ovat olleet keskimäärin 11,9 miljoonaa euroa vuodessa. Tulipalojen määrän trendi on laskeva, mutta palovahinkojen suuruus vaihtelee vuosittain.

Nuohouksella on merkitystä etenkin nokipalojen ehkäisemisessä. Nuohouksessa poistetaan savuhormeihin ja tulisijoihin kertynyttä palamisjätettä, jotta se ei aiheuta palonvaaraa. Pelastuslain mukaiseen nuohoustyöhön kuuluu myös tulisijan ja savuhormin kunnon silmämääräinen tarkastaminen muun muassa suojaetäisyyksien ja palovaaraa aiheuttavien vikojen osalta. Tarkastuksilla pyritään ennakoimaan vaurioista aiheutuvat vaaratilanteet.

Käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen yleisenä tavoitteena on edistää rakennusten paloturvallisuutta selkeyttämällä ja ajantasaistamalla tulisijojen ja hormien nuohousta koskeva sääntely. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan nuohouksen järjestämistavalla ei ole vaikutusta paloturvallisuuteen, vaan sillä, että nuohous ja tarkastus tehdään säännöllisesti ja ammattitaitoisesti. Ehdotuksessa selvennetään nuohouksen määrävälejä ja nuohoustyön sisällön vaatimuksia, jotta paloturvallisuus säilyy hyvällä tasolla. Valiokunta korostaa, että uudistuksen toimeenpanossa on huolehdittava siitä, ettei paloturvallisuus sen johdosta heikkene.

Pelastuslain 62 §:ssä säädetään nykyisin nuohousyrityksille velvoite pitää luetteloa nuohoamistaan kohteista ja antaa siitä pyydettäessä tietoja maksutta pelastuslaitoksille. Nuohousluettelon tietoja on säilytettävä kymmenen vuoden ajan. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan nuohousluettelon merkitys on viime vuosina vähentynyt ja se kytkeytyy nimenomaan piirinuohousjärjestelmään. Pelastuslaitokset ovat seuranneet nuohoussopimusten toteutumista yleisellä tasol-

la piirinuohoojien niille vuoden aikana tehdyistä nuohouksista toimittamien yhteenvetojen perusteella.

Ehdotetussa pelastuslain 61 §:ssä säädetään nuohoojan velvollisuudesta antaa asiakkaalle todistus suoritetusta nuohoustyöstä. Nuohouksessa havaitut tulipalon vaaraa aiheuttavat viat ja havainnot on säännöksen mukaan yksilöitävä niin, että asiakas voi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Rakennuksen omistaja tai haltija voi nuohoustodistuksella osoittaa valvontaa tekevälle pelastusviranomaiselle, että nuohouksesta on huolehdittu asianmukaisesti.

Nuohoojalla on jatkossakin velvollisuus ilmoittaa kirjallisesti pelastuslaitokselle tulisijassa tai savuhormissa havaitsemistaan vakavista vioista tai puutteista, joista tulisijaa käytettäessä voi aiheutua tulipalon vaara. Kiinteistön omistajan tai haltijan vastuulla puolestaan on huolehtia siitä, että esimerkiksi tikkaat, kattokulkutien osat ja katon turvavarusteet ovat sellaisessa kunnossa, että nuohoustyö voidaan suorittaa turvallisesti. Jos nuohooja toteaa, että tikkaissa tai katon turvavarusteissa on turvallisuuden vaarantavia puutteita, nuohousta ei voida tehdä ennen kuin nämä puutteet on korjattu. Nuohoojaa ei velvoitettaisi hallituksen esityksessä ilmoittamaan näistä puutteista pelastuslaitokselle. Valiokunta ehdottaa säännöksen (62 §) täydentämistä siten, että myös näistä puutteista tulisi ilmoittaa.

Pelastustoimella ei saadun selvityksen mukaan ole nykyisin käytössä valtakunnallista valvontarekisteriä. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on noussut esiin tarve sille, että nuohoojat voisivat kirjata nuohoustiedot ja korjauskehotukset suoraan asianomaiseen rekisteriin. Rekisterin tarvetta ja sen toteuttamismahdollisuuksia on käsitelty myös hallituksen esityksen perusteluissa. Niiden mukaan nuohoustietojen rekisteröinnistä säätäminen edellyttää laajempaa selvitystyötä esimerkiksi rekisterin käyttötarkoituksesta ja toteutustavoista. Kustannusvaikutuksia ei ole arvioitu. Asian selvittämistarve sisältyy valiokunnan lausumaehdotukseen. Valiokunta pitää tärkeänä selvittää, voidaanko nuohoustietojen rekisteröinti toteuttaa osana esimerkiksi muita kiinteistötietojärjestelmiä, joiden kehittämismahdollisuudet parantuvat kiinteistöalan digitalisointihankkeiden edetessä.

Pelastuslaissa ei säädetä nuohousyritysten tai -palvelujen valvonnasta. Nuohousyritysten valvonnasta ei jatkossakaan ehdoteta säädettäväksi pelastuslaissa, vaan esimerkiksi valitukset nuohouspalvelujen laadusta ohjautuvat kuluttajaviranomaisille. Valiokunta korostaa, että pelastuslaitosten tehtävänä on uudistuksen jälkeenkin neuvoa ja ohjata kiinteistöjä sekä valvoa paloturvallisuutta.

Nuohoojan kelpoisuus

Nuohoojan ammatin harjoittajalta, hänen palveluksessaan olevalta itsenäisesti nuohoustyötä tekevältä ja pelastuslaitoksen palveluksessa olevalta nuohoojalta vaaditaan pelastuslain 63 §:n mukaan nuohoojan ammattitutkinto. Pelastuslaissa ei ole säädetty ammattitutkinnon lisäksi muita vaatimuksia nuohoojan kelpoisuudelle. Myöskään kelpoisuuden toteamisesta ei ole säädetty. Pelastuslaitokset ovat hallituksen esityksen perustelujen mukaan käytännössä todenneet nuohoojan kelpoisuuden piirinuohouksen kilpailutuksen yhteydessä. Pelastusviranomaiset eivät ole valvoneet nuohoojien kelpoisuutta nuohouspalvelujen vapaan tarjonnan alueilla.

Valiokunta pitää tärkeänä, että nuohoojalla säilytetään nykyinen ammattitutkintovaatimus. Valiokunta ehdottaa tutkintorakenteen muutoksesta johtuvaa täsmennystä ammattitutkintovaatimukseen (63 §) jäljempänä yksityiskohtaisista perusteluista ilmenevin tavoin.

Nuohousyrityksen toiminnalle ei ehdoteta ammattitutkintovaatimuksen lisäksi muita vaatimuksia. Sääntelyn tavoitteena on varmistaa, että nuohoojilla on riittävä osaaminen laadukkaan nuohoustyön suorittamiseen.

Hallituksen esityksen perusteluissa pidetään mahdollisena nuohouspalvelujen markkinointiin ja tarjontaan liittyvien ongelmien lisääntymistä. Näitä ongelmia voidaan vähentää tehokkaalla viestinnällä. Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksessä ei ehdoteta nuohoojien pätevyysrekisterin perustamista. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että muutosten toteutumisen seurannan yhteydessä selvitetään mahdollisimman pian, miten nuohouspalvelujen asiakas voi varmistaa, että palveluntarjoaja täyttää nuohoojan kelpoisuudelle asetetut vaatimukset. Saadun selvityksen mukaan esimerkiksi mahdollisesta rekisteristä ei aiheutuisi merkittäviä kustannusvaikutuksia. Valiokunta tähdentää, että asiakkaalla tulee olla riittävän yksinkertainen keino tunnistaa, että hän asioi pätevän nuohoojan kanssa. Yhtenä vaihtoehtona on esitetty vapaaehtoista henkilösertifiointia.

Uudistuksen toteutumisen seuranta

Valiokunta pitää nyt esillä olevaa nuohousta koskevan sääntelyn uudistamista ja erityisesti piirinuohousjärjestelmästä luopumista merkittävänä uudistuksena. Tämän vuoksi uudistuksen toteutumista ja vaikutuksia on tarkoin seurattava. Seurannassa on kiinnitettävä erityistä huomiota kohtuuhintaisten nuohouspalvelujen laatuun ja saatavuuteen. Erityisen tärkeää on varmistaa, että mainittuja palveluja on saatavilla myös haja-asutusalueilla. Valiokunta edellyttääkin, että hallitus tarkkaan seuraa nuohousta koskevan lainsäädännön uudistamisen vaikutuksia erityisesti paloturvallisuuteen sekä nuohouspalvelujen saatavuuteen, laatuun ja hintaan. Uudistuksen toimeenpanosta on annettava kirjallinen selvitys hallintovaliokunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä. Lisäksi valiokunta edellyttää hallituksen selvittävän, onko nuohousrekisterille jatkossa tarvetta sekä miten nuohouspalvelujen asiakas voi varmistaa, että palveluntarjoaja täyttää nuohoojan kelpoisuudelle asetetut vaatimukset. *(Valiokunnan lausumaehdotus)*

Sisäministeriö asettaa saadun selvityksen mukaan uudistuksen toimeenpanon edistämistä ja muutosten vaikutusten seurantaa varten seurantaryhmän, jossa ovat edustettuina ainakin nuohousala, keskeiset viranomaiset ja kiinteistöalan toimijat. Seurantaryhmän tehtävänä on tuottaa ja arvioida tietoa muutosten toteutumisesta ja vaikutuksista.

Valiokunta tähdentää, että uudistuksen toimeenpanossa on syytä panostaa riittävän laaja-alaiseen tiedottamiseen ja muuhun oikea-aikaiseen viestintään. Viestinnän merkitys uudistuksen onnistumisessa on keskeinen.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

62 §. Nuohouksessa havaittujen vikojen ilmoittaminen pelastuslaitokselle. Nuohoojan on ehdotetun säännöksen mukaan ilmoitettava kirjallisesti pelastuslaitokselle, jos hän havaitsee tu-

lisijassa tai savuhormissa sellaisia vakavia vikoja tai puutteita, joista tulisijaa käytettäessä voi aiheutua tulipalon vaara. Voimassa olevan pelastuslain 61 §:n mukaan nuohoojan on ilmoitettava pelastuslaitokselle myös, jos hän toteaa tikkaiden, kattokulkutien osien tai katon turvavarusteiden olevan sellaisessa kunnossa, ettei nuohoustyötä voi suorittaa turvallisesti. Nuohoojalla ei olisi enää velvollisuutta ilmoittaa viimeksi mainituista puutteista pelastuslaitokselle, vaan ilmoitusvelvoite rajattaisiin koskemaan paloturvallisuutta koskevia vikoja.

Valiokunta toteaa, että puutteet esimerkiksi tikkaiden ja kattoturvavarusteiden kunnossa voivat merkittävällä tavalla vaikuttaa nuohoojien ja muiden katolla liikkuvien ammattiryhmien työturvallisuuteen. Rakennuksen omistaja tai haltija vastaa ehdotetun 13 a §:n 1 momentin mukaan siitä, että tikkaat, kattokulkutien osat ja katon turvavarusteet ovat sellaisessa kunnossa, että nuohoustyö voidaan suorittaa turvallisesti. Valiokunta ehdottaa, että 62 §:n säännöstä täydennetään siten, että nuohoojalla on velvollisuus ilmoittaa kirjallisesti pelastuslaitokselle myös sellaisista vakavista puutteista, jotka vaarantavat nuohouksen turvallisen suorittamisen.

63 §. Nuohoojan kelpoisuus. Nuohoojalla tulee ehdotetun säännöksen mukaan olla nuohoojan ammattitutkinto. Voimassa olevan lain mukainen nuohoojan ammattitutkinto siis ehdotetaan säilytettävän nuohoojan kelpoisuusvaatimuksena. Sääntelyn tavoitteena tältä osin on, että nuohoojilla on riittävä osaaminen nuohoustyön laadukkaaseen suorittamiseen.

Valiokunta toteaa, että ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella (680/2017). Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteessa on 1.1.2019 alkaen talotekniikan ammattitutkinto, johon on yhdistetty muun muassa nuohousta koskeva osaaminen omana osaamisalanaan. Valiokunta ehdottaa tämän vuoksi 63 §:ää täsmennettäväksi siten, että siinä mainitaan nykyisen nuohoojan ammattitutkinnon lisäksi uuden tutkintorakenteen mukainen talotekniikan ammattitutkinto, jossa on suoritettu nuohouksen osaamisala. Tämä on tarpeen sääntelyn selkeyden vuoksi.

Valiokunta ehdottaa edellä 63 §:n yksityiskohtaisista perusteluista ilmenevistä syistä selventävää muutosta myös lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 4 momenttiin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 64/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen. ***(Valiokunnan muutosehdotukset)***

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. ***(Valiokunnan lausumaehdotus)***

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

pelastuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan pelastuslain (379/2011) 59 §,
muutetaan 13 §, 27 §:n 1 momentti, 60—63 §, 93 §:n 1 momentti, 104 §:n 5 momentti, 105 §:n 1 momentin 3 kohta ja 106 §:n 1 momentin 13 ja 14 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 93 §:n 1 momentti laissa 1171/2016 ja 104 §:n 5 momentti laissa 928/2015, sekä
lisätään lakiin uusi 13 a ja 13 b § seuraavasti:

13 §

Ilmanvaihtolaitteiden huolto

Rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyjen osalta sekä huoneiston haltijan hallinnassaan olevien tilojen osalta huolehdittava, että ilmanvaihtokanavat ja -laitteet on huollettu ja puhdistettu siten, että niistä ei aiheudu tulipalon vaaraa.

Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmanvaihtokanavista ja -laitteista, jotka on paloturvallisuussyistä puhdistettava määrävälein sekä puhdistuksen ajankohdasta, määrävälistä ja puhdistustyön sisällöstä.

13 a §

Rakennusten nuohous

Rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyjen osalta sekä huoneiston haltijan hallinnassaan olevien tilojen osalta huolehdittava, että:

1) tulisijat ja savuhormit pidetään sellaisessa kunnossa, että niitä voidaan käyttää turvallisesti;
2) nuohooja nuohoaa tulisijat ja savuhormit säännöllisesti;
3) tikkaat, kattokulkutien osat ja katon turvavarusteet pidetään sellaisessa kunnossa, että nuohoustyö voidaan suorittaa turvallisesti.

Edellä 1 momentissa säädetyt velvoitteet eivät koske kaasukäyttöistä tulisijaa eikä sen hormia.

13 b §

Nuohouksen määrävälit

Tulisijat ja savuhormit on nuohottava riittävän usein ottaen huomioon niiden käyttöaste ja rakenne sekä käytetty polttoaine. Vakituiseen asumiseen käytetyissä rakennuksissa tulisijat ja sa-

vuhormit on kuitenkin nuohottava vähintään vuoden välein, ja vapaa-ajan asumiseen käytetyissä rakennuksissa vähintään kolmen vuoden välein.

Käyttämätöntä tulisijaa ja savuhormia ei tarvitse nuohota. Kolme vuotta käyttämättä ollut tulisija ja savuhormi on nuohottava ennen käyttöönottoa.

27 §

Alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät

Alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta, pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä muista tässä laissa sille säädetyistä tehtävistä.

— —

60 §

Nuohoustyön sisältö

Nuohouksessa nuohooja puhdistaa ja tarkastaa tulisijan ja savuhormin niihin liittyvine osineen. Tarkastuksessa ei tarvitse käyttää erikoistyövälineitä.

Nuohoustyö sisältää:

1) valmistelutoimet;

2) tulisijan ja savu-, liitin- ja yhdyshormin sekä olennaisten lisälaitteiden nuohouksen;

3) tulisijan ja savuhormin kunnon arvioimisen sekä suojaetäisyyksien riittävyyden arvioimisen;

4) nuohousluukkujen kunnon ja tiiviyden tarkastamisen;

5) savupeltien puhdistamisen ja toiminnan tarkastamisen;

6) nuohouksessa kertyneen tuhkan ja muun jätteen poistamisen sekä paloturvallisen sijoituksen;

7) tarvittaessa tukkeutuneen savuhormin avaamisen.

Nuohoustyössä nuohoojan tulee noudattaa hyvää nuohoustapaa.

61 §

Nuohoustodistus

Nuohoojan tulee antaa asiakkaalle todistus suoritetusta nuohoustyöstä. Nuohoustodistuksesta on käytävä ilmi:

1) rakennuksen osoite;

2) nuohoustyön suorittaja;

3) nuohouksen ajankohta;

4) tehdyt toimenpiteet;

5) havaitut viat ja puutteet.

Tulipalon vaaraa aiheuttavat viat ja puutteet on yksilöitävä niin, että asiakas voi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

62 §

Nuohouksessa havaittujen vikojen ilmoittaminen pelastuslaitokselle

Jos nuohooja havaitsee tulisijassa tai savuhormissa sellaisia vakavia vikoja tai puutteita, joista tulisijaa käytettäessä voi aiheutua tulipalon vaara, hänen on ilmoitettava niistä kirjallisesti pelastuslaitokselle. Jos nuohooja havaitsee sellaisia vakavia puutteita, jotka vaarantavat nuohouksen turvallisen suorittamisen, on hänen ilmoitettava myös niistä kirjallisesti pelastuslaitokselle.

63 §

Nuohoojan kelpoisuus

Nuohoojalla tulee olla nuohoojan ammattitutkinto tai talotekniikan ammattitutkinto, jossa on suoritettu nuohouksen osaamisala.

93 §

Valvontarekisteri

Edellä 78 §:ssä tarkoitettua rakennusten ja muiden kohteiden turvallisuuteen liittyvää valvontatehtävää ja 84 §:ssä tarkoitettua valmiuden tarkastamista varten pelastuslaitos pitää valvontarekisteriä. Rekisteriin saa tallentaa 15, 16, 19, 21, 42, 62 ja 90 §:n mukaisia valvontaa varten saatuja tietoja. Lisäksi rekisteriin saa tallentaa 89 §:ssä tarkoitettuja tietoja lukuun ottamatta mainitun pykälän 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja tietoja sekä tietoa 2 momentin 2 kohdan e alakohdassa tarkoitetusta ammatista. Valvontarekisteriin saa myös tallentaa 80 §:n 4 momentissa tarkoitetut palotarkastuksessa pidettävään pöytäkirjaan merkityt tiedot sekä 84 §:ssä tarkoitetussa valmiuden tarkastamisessa saadut tiedot varautumisjärjestelyistä. Valvontarekisteriin saa tallentaa 48 §:ssä tarkoitetut ulkoiset pelastussuunnitelmat.

— —

104 §

Muutoksenhaku

— —

Edellä 29 §:ssä tarkoitettuun alueen pelastustoimen palvelutasopäätökseen ja 96 §:n 2 momentissa tarkoitettuun perittävien maksujen suuruutta koskevaan päätökseen saa hakea muutosta siten kuin kuntalaissa säädetään.

105 §

Uhkasakko ja teettämisuhka

Joka

— —

3) laiminlyö 13 §:ssä säädetyn velvollisuuden huolehtia ilmanvaihtokanavien tai -laitteiden huollosta tai puhdistamisesta taikka 13 a tai 13 b §:ssä säädetyn velvollisuuden huolehtia tulisijan ja savuhormin kunnossapidosta, nuohouksesta tai tikkaiden, kattokulkuteiden tai turvavarusteiden pitämisestä kunnossa,

— —

voidaan alueen pelastusviranomaisen päätöksellä velvoittaa määräajassa oikaisemaan se, mitä on tehty ja lyöty laimin; edellä 8 kohdassa tarkoitetussa asiassa päätöksen tekee kuitenkin aluehallintovirasto.

— —

106 §

Rangaistukset

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

— —

13) laiminlyö 61 §:ssä säädetyn velvollisuuden mainita nuohoustodistuksessa tulisijoissa ja savuhormeissa havaitut viat tai puutteet,

14) laiminlyö 62 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa pelastuslaitokselle tulisijoissa tai savuhormeissa havaitut tulipalon vaaraa aiheuttavat vakavat viat tai puutteet taikka

— —

on tuomittava, jollei tekoa ole pidettävä vähäisenä tai jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, *pelastusrikkomuksesta* sakkoon.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan nuohouksesta annettu sisäasiainministeriön asetus (539/2005).

Jos alueen pelastustoimi on ennen tämän lain voimaantuloa järjestänyt nuohouksen kumottavan 59 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla tai sitä vastaavan aiemman sääntelyn nojalla hankkimalla nuohouspalvelut palvelun tuottajalta, pelastuslaitoksen ja palvelun tuottajan välillä nuohouspalvelujen tuottamisesta tehty sopimus lakkaa olemasta voimassa viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2019.

Se, joka tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten tai ennen tämän lain voimaantuloa kumottujen säännösten perusteella on ollut kelpoinen nuohoojan virkaan tai tehtävään, on kelpoinen toimimaan tämän lain voimaan tulon jälkeenkin nuohoojan kelpoisuutta edellyttävissä tehtävissä.

_____

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkkaan seuraa nuohousta koskevan lainsäädännön uudistamisen vaikutuksia erityisesti paloturvallisuuteen sekä nuohouspalvelujen saatavuuteen, laatuun ja hintaan. Uudistuksen toimeenpanosta on annettava kirjallinen selvitys

hallintovaliokunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä. Lisäksi eduskunta edellyttää hallituksen selvittävän, onko nuohousrekisterille jatkossa tarvetta sekä miten nuohouspalvelujen asiakas voi varmistaa, että palveluntarjoaja täyttää nuohoojan kelpoisuudelle asetetut vaatimukset.

Helsingissä 24.10.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Kari Kulmala sin (osittain)
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Olli-Poika Parviainen vihr
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Veera Ruoho kok
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Vesa-Matti Saarakkala sin
jäsen Matti Semi vas
jäsen Mari-Leena Talvitie kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Henri Helo

VASTALAUSE

Perustelut

Perinteisessä piirinuohousjärjestelmässä pelastuslaitos on päättänyt alueet eli nuohouspiirit, valinnut piirinuohoojat ja päättänyt nuohousmaksun suuruuden. Kysymys ei ole ollut monopolista vaan alueellisesta toimivallasta järjestää nuohoustoiminta alueellisista lähtökohdista käsin mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla. Nuohousmaksu on ollut saman suuruinen niin taajamissa kuin haja-asutusalueilla.

Hallituksen esityksellä nuohoustoimintaa ollaan markkinaehtoistamassa koko maassa. Nuohouksesta tehdään vapaasti kilpailtua yritystoimintaa, jossa rakennuksen omistaja tai haltija tilaa palvelun haluamaltaan yrittäjältä. Pelastuslaitoksilta poistettaisiin velvoite huolehtia nuohouspalvelujen järjestämisestä alueellaan.

Esityksen keskeisimmät ongelmat ovat siinä, että piirinuohousjärjestelmään kuuluneet säännölliset muistutukset nuohoamisesta jäisivät tulevaisuudessa saamatta ja vastuu nuohouksen järjestämisestä määräajoin kohdistuu käytännössä entistäkin vahvemmin pelkästään asunnon omistajalle/haltijalle. Tämä sisältää riskejä siitä, että nuohouksia laiminlyödään nykyistä useammin. Tällä on merkittäviä vaikutuksia paloturvallisuuteen erityisesti tilanteessa, jossa väestö ikääntyy ja ihmiset asuvat kodeissaan yhä pidempään.

Harvaan asuttujen alueiden kohdalla voi myös tulla ongelmia palvelun saamisessa, lisäksi hinnoittelun vapauttaminen johtanee nuohouspalvelun hintojen korotuksiin haja-asutusalueilla. Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen mukaan muutos voi ainakin hetkellisesti vaarantaa harvaan asuttujen alueiden nuohouspalveluiden saatavuutta esim. saariston alueella. On tärkeää, ettei mihinkään synny sellaista pussinpohjaa, johon nuohouspalvelua ei voisi saada.

Alueilla on paras tietämys siitä, millä tavalla nuohoustoiminta kannattaa järjestää. Siksi on paikallaan, että jatkossa päätösvalta jätetään alueille, järjestävätkö ne nuohoustoiminnan perinteisellä piirinuohousmallilla vai uudella markkinamallilla. Mahdollisuutta piirinuohousjärjestelmän soveltamiseen myös jatkossa ei tule sulkea pois.

Nuohoukseen liittyviä säädöksiä tulee aina tarkastella turvallisuusnäkökohdat edellä, ja muiden tavoitteiden edistäminen seuraa tärkeysjärjestyksessä tämän jälkeen, kuten Kiinteistöliitto on huomauttanut. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK:n mukaan nuohousvelvoite näyttää monissa kiinteistöissä unohtuneen vapaan kilpailun alueilla, joilla nuohouksen toteumaprosentit ovat olleet 50 — 60 prosentin luokkaa, kun taas piirinuohousalueilla ne ovat olleet yli 80 %.

Nuohoustöitä saisi jatkossakin tehdä vain nuohoojan ammattitutkinnon suorittanut henkilö. Kaikki nykyiset nuohoojat voisivat jatkaa ammatinharjoittamista. Nuohous on kotiin vietävää palvelua, jonka kohdalla on erittäin tärkeää, että ostaja voi luottaa palveluntarjoajaan. Tämän luottamuksen mureneminen on vältettävä. Olisi tärkeää, että nuohoojille luotaisiin heti uudistuksen yhteydessä ammattirekisteri, josta ammattipätevyyden voisi tarkistaa. Tulevaisuudessa tulisi myös nuohotuista kiinteistöistä luoda kansallinen rekisteri.

Valiokunnan mietintö HaVM 12/2018 vp
Vastalause

Nuohousta ei pidä verrata kiinteistön muuhun huolto- ja korjaustoimintaan, koska nuohouksella pyritään ennalta ehkäisemään vaaratilanteita ja onnettomuuksia. Hyvin hoidettu nuohoustoiminta vähentää onnettomuuksia jasäästää niin pelastustoimen kuin muidenkin tahojen, esim. vakuutusyhtiöiden kustannuksia.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (***Vastalauseen muutosehdotukset***).

Vastalauseen muutosehdotukset

Laki

pelastuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
~~*kumotaan* pelastuslain (379/2011) 59 §,~~
muutetaan 13 §, ~~27 §:n 1 momentti~~, 60—63 §, 93 §:n 1 momentti, 104 §:n 5 momentti, 105 §:n 1 momentin 3 kohta ja 106 §:n 1 momentin 13 ja 14 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 93 §:n 1 momentti laissa 1171/2016 ja 104 §:n 5 momentti laissa 928/2015, sekä
lisätään lakiin uusi 13 a ja 13 b § seuraavasti:

13 § — 13 b §

(kuten HaVM)

~~27 §~~

~~*Alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät*~~

~~Alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta, pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä muista tässä laissa sille säädetyistä tehtävistä.~~

— —

60 § — 106 §

(kuten HaVM)

Voimaantulo

(kuten HaVM)

Valiokunnan mietintö HaVM 12/2018 vp
Vastalause

Helsingissä 24.10.2018

Sirpa Paatero sd
Matti Semi vas
Juho Eerola ps
Olli-Poika Parviainen vihr